

حقوق سازمان‌های بین‌المللی

تألیف

دکتر مصطفی تقی‌زاده انصاری

عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی

ویرایش نو

سرشناسه : تقی‌زاده انصاری، مصطفی، - ۱۳۳۰
 عنوان و نام پدیدآور : حقوق سازمان‌های بین‌المللی / تألیف مصطفی تقی‌زاده انصاری
 مشخصات نشر : تهران: قومس، ۱۳۸۰.
 مشخصات ظاهری : ۲۳۶ ص.
 شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۵۵۱۶-۵۵-۸
 یادداشت : فیا.
 یادداشت : پشت جلد به انگلیسی:
 Mostafa Taghizadeh Ansari:
 Droites organization international

یادداشت : چاپ دوم: ۱۳۸۵
 یادداشت : کتابنامه به صورت زیرنویس
 موضوع : سازمان‌های بین‌المللی
 موضوع : سازمان ملل متحد (United Nations)
 رده‌بندی کنگره : ۱۳۸۰ ج ۷ / ۴۸۳۹ JZ
 رده‌بندی دیویی : ۲/۳۴۱
 شماره کتابشناسی ملی : ۸۰-۱۰۳۹۲ م

نام کتاب: حقوق سازمان‌های بین‌المللی
 تألیف: دکتر مصطفی تقی‌زاده انصاری
 طراح جلد: محدثه موسوی
 نوبت چاپ: سوم
 سال چاپ: ۱۴۰۲
 شمارگان: ۵۰۰ جلد
 شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۵۱۶-۵۵-۸
 چاپ و صحافی: سعید دانش
 نشانی ناشر: تهران، خیابان انقلاب، خیابان دانشگاه، پایین‌تر از لبافی‌نژاد، کوچه بهار، شماره ۱۱
 تلفن و نمابر: ۶۶۴۷۰۱۶۲ - ۶۶۴۷۰۱۵۳ - ۶۶۴۹۱۰۰۰
 www.ghoomes.com
 قیمت: ۹۰/۰۰۰ تومان

کلیه حقوق چاپ و نشر (افست و الکترونیکی)، تکثیر، نسخه‌برداری و ترجمه برای نشر قومس محفوظ است.
 (استفاده از مطالب کتاب فقط با ذکر مآخذ آزاد است.)

فهرست مطالب

مقدمه	۹
-------	---

بخش اول - کلیات	۱۱
-----------------	----

فصل اول. تاریخچه، تعریف، تولد و ترکیب سازمان‌های بین‌المللی	۱۳
---	----

قسمت ۱. تاریخچه	۱۳
-----------------	----

بند ۱. کمیسیون راین	۱۵
---------------------	----

بند ۲. کمیسیون اروپایی رودخانه دانوب	۱۵
--------------------------------------	----

قسمت ۲. انواع سازمان‌های بین‌المللی	۱۷
-------------------------------------	----

بند ۱. سازمان‌های بین‌الملل بین دولتی	۱۷
---------------------------------------	----

بند ۲. مؤسسات عمومی بین‌المللی	۱۸
--------------------------------	----

بند ۳. سازمان‌های غیرحکومتی	۱۹
-----------------------------	----

قسمت ۳. تعریف و چگونگی تولد سازمان‌های بین‌المللی	۲۳
---	----

بند ۱. تعریف سازمان بین‌المللی	۲۳
--------------------------------	----

بند ۲. چگونگی ایجاد و تولد یک سازمان بین‌المللی	۲۵
---	----

قسمت ۴. ترکیب یک سازمان بین‌المللی	۲۹
------------------------------------	----

بند ۱. اعضای کاملاً فعال یا عضو کامل	۳۰
--------------------------------------	----

بند ۲. ارگان‌های تصمیم‌گیرنده و مدیریت	۳۸
--	----

بند ۳. قواعد عملی تشکیلاتی سازمان بین‌المللی	۴۰
--	----

فصل دوم. رژیم حقوقی سازمان‌های بین‌المللی	۴۳
---	----

قسمت ۱. ویژگی اساسنامه سازمان بین‌المللی	۴۳
--	----

بند ۱. ماهیت حقوقی اساسنامه	۴۳
-----------------------------	----

بند ۲. محتوای اساسنامه	۴۴
------------------------	----

بند ۳. اجرای اساسنامه	۴۵
قسمت ۲. وضعیت اشخاص حقوقی	۴۸
بند ۱. شخصیت حقوقی	۴۸
بند ۲. استقلال مالی	۴۸
بند ۳. امتیازات و مصونیت‌های سازمان‌های بین‌المللی	۵۰
بند ۴. کارمندان سازمان‌های بین‌المللی	۵۴
بند ۵. ضمانت‌ها و تعهدات اساسنامه‌ای	۵۷
فصل سوم. شخصیت و صلاحیت سازمان‌های بین‌المللی	۶۲
قسمت ۱. شخصیت نهادهای بین‌المللی	۶۲
بند ۱. اهلیت در حقوق داخلی: شخصیت داخلی نهادهای بین‌المللی	۶۳
بند ۲. اهلیت در حقوق بین‌المللی: شخصیت بین‌المللی نهادهای بین‌المللی	۶۵
بند ۳. استقلال نهادهای بین‌المللی در انجام صلاحیت‌های خود	۷۲
قسمت ۲. صلاحیت‌های سازمان‌های بین‌المللی	۷۴
بند ۱. قطعنامه‌های غیر الزام‌آور	۷۵
بند ۲. قطعنامه‌های الزام‌آور	۷۶
بند ۳. صلاحیت نظارتی	۷۸
فصل چهارم. شیوه فعالیت سازمان‌های بین‌المللی	۸۰
قسمت ۱. فعالیت ارگان‌های تصمیم‌گیرنده	۸۰
بند ۱. صلاحیت‌های مجامع و شوراها	۸۰
بند ۲. ترکیب عادی ارگان‌های تصمیم‌گیرنده	۸۲
قسمت ۲. فعالیت ارگان‌های اداری	۸۸
بند ۱. مأموریت ارگان‌های اداری	۸۸
بند ۲. کنترل مدیریت اداری از طرف ارگان‌های تصمیم‌گیرنده و اداری	۸۹

بخش دوم - اعمال سازمان‌های بین‌المللی

فصل اول. اعمال دوجانبه و اعمال یکجانبه سازمان‌های بین‌المللی	۹۳
قسمت ۱. رفتارهای دوجانبه - توافق سازمان‌های بین‌المللی با اشخاص خصوصی	۹۳
بند ۱. قراردادهای سازمان‌های بین‌المللی با اشخاص خصوصی	۹۴

بند ۲. حقوق قابل اجراء	۹۵
بند ۳. نمونه‌ای ویژه: قراردادهای استقراضی بانک بین‌المللی ترمیم و توسعه	۹۸
قسمت ۲. اعمال یکجانبه سازمان‌های بین‌المللی	۹۹
بند ۱. اعمال یکجانبه سازمان‌های بین‌المللی، منبع مستقیم حقوق بین‌الملل	۱۰۲
بند ۲. اعمال یکجانبه سازمان‌های بین‌المللی، منبع غیرمستقیم حقوق بین‌الملل	۱۱۸
فصل دوم. حل و فصل اختلافات توسط سازمان‌های بین‌المللی	۱۲۵
قسمت ۱. صلاحیت سازمان‌های بین‌المللی برای اجرای حقوق	۱۲۶
بند ۱. قدرت خود تفسیری از اساسنامه	۱۲۶
بند ۲. داخلی کردن تشریفات حل اختلاف‌ها	۱۲۸
قسمت ۲. قدرت مجازاتی سازمان‌های بین‌المللی	۱۳۱
بند ۱. گستردگی قدرت مجازاتی سازمان‌های بین‌المللی	۱۳۱
بند ۲. قدرت مجازاتی به قدرت استفاده شده	۱۳۵
قسمت ۳. اجرای تصمیمات سازمان‌ها در کشورها	۱۳۸
بند ۱. راه‌حل فرانسوی	۱۳۸
بند ۲. راه‌حل جامعه اروپا	۱۴۰
قسمت ۴. اجرای مستقیم حقوق بین‌الملل در مفهوم مادی کلمه	۱۴۰
بند ۱. محتوای حقوق بین‌الملل مستقیماً قابل اجرا	۱۴۰
بند ۲. اصول کلی حقوق و فعالیت داخلی سازمان‌های بین‌المللی	۱۴۵
قسمت ۵. سلسله‌مراتب قواعد در سازمان‌های بین‌المللی	۱۴۷
بند ۱. برتری اساسنامه سازمان‌های بین‌المللی	۱۴۸
بند ۲. پیروی از حقوق خود	۱۵۱

بخش سوم - نظام حقوقی سازمان ملل متحد و سازمان‌های وابسته به آن ۱۵۹

فصل اول. سازمان ملل متحد	۱۶۱
قسمت اول. جامعه ملل	۱۶۱
بند ۱. جامعه ملل یک سازمان با داعیه جهانی	۱۶۱
بند ۲. جامعه ملل یک نهاد مداوم و تنظیم یافته بود	۱۶۲
بند ۳. جامعه ملل نهاد با صلاحیت گسترده ولی فاقد کارایی	۱۶۲

- بند ۴. تشریفات مجازاتی جامعه بیشتر جنبه نظری داشت تا واقعی ۱۶۳
- بند ۵. جنگ کاملاً نامشروع محسوب نشده بود ۱۶۴
- بند ۶. روزشمار ایجاد سازمان ملل متحد ۱۶۵
- قسمت ۲. تأسیس سازمان ملل متحد ۱۶۸
- بند ۱. مجمع عمومی ۱۶۹
- بند ۲. شورای امنیت ۱۹۷
- بند ۳. شورای اقتصادی و اجتماعی ۲۰۳
- بند ۴. دبیرخانه سازمان ملل متحد ۲۰۹
- بند ۵. دیوان بین‌المللی دادگستری ۲۱۵
- بند ۶. شورای قیمومت ۲۲۱
- فصل دوم. سازمان‌های خانواده ملل متحد ۲۲۶
- قسمت اول. آژانس‌های تخصصی و دیگر سازمان‌های بین‌المللی ۲۲۶
- بند ۱. سازمان بین‌المللی کار (ILO) ۲۲۶
- بند ۲. سازمان کشاورزی و تغذیه ملل متحد، فائو (FAO) ۲۲۷
- بند ۳. سازمان فرهنگی، علمی و تربیتی ملل متحد، یونسکو (UNESCO) ۲۲۸
- بند ۴. سازمان بین‌المللی هواپیمایی کشوری، ایکائو (ICAO) ۲۲۹
- بند ۵. سازمان جهانی بهداشت، هو (WHO) ۲۲۹
- بند ۶. گروه بانک جهانی، ویگ (WBG) ۲۳۰
- بند ۷. صندوق بین‌المللی پول (IMF) ۲۳۳
- بند ۸. اتحادیه جهانی پست (UPU) ۲۳۴
- بند ۹. اتحادیه بین‌المللی مخابرات (ITU) ۲۳۵
- بند ۱۰. سازمان جهانی هواشناسی (WMO) ۲۳۵
- بند ۱۱. سازمان بین‌المللی دریایی (IMO) ۲۳۶
- بند ۱۲. سازمان جهانی مالکیت معنوی (WIPO) ۲۳۷
- بند ۱۳. صندوق بین‌المللی توسعه کشاورزی (IFAD) ۲۳۸
- بند ۱۴. سازمان توسعه صنعتی ملل متحد، یونیدو (UNIDO) ۲۳۹
- بند ۱۵. سازمان بین‌المللی انرژی اتمی (IAEA) ۲۳۹
- بند ۱۶. سازمان تجارت جهانی (WTO) ۲۴۰
- قسمت ۲. وضعیت کنونی سازمان ملل متحد و اقدامات آن ۲۴۱

بخش چهارم. سازمان‌های قاره‌ای و بین قاره‌ای و منطقه‌ای ۲۴۳

فصل اول. سازمان‌های قاره‌ای ۲۴۵

اتحادیه اروپا ۲۴۵

قسمت ۱. کمیسیون ۲۴۸

قسمت ۲. شورا ۲۵۰

قسمت ۳. شورای اروپایی ۲۵۲

قسمت ۴. پارلمان اروپا ۲۵۳

بند ۱. افزایش صلاحیت پارلمان ۲۵۵

بند ۲. قانونگذاری در پارلمان ۲۵۶

بند ۳. انتخاب اعضاء کمیسیون ۲۵۸

قسمت ۵. دیوان دادگستری اروپا ۲۶۱

بند ۱. دادستان عمومی ۲۶۲

بند ۲. مدیر دفتر ۲۶۲

بند ۳. منشی‌های دیوان ۲۶۲

بند ۴. دواير ویژه ۲۶۳

بند ۵. دادگاه بدوی ۲۶۳

بند ۶. صلاحیت دیوان دادگستری جامعه اروپا ۲۶۴

قسمت ۶. دیوان تمیز ۲۶۶

قسمت ۷. دیوان اروپایی حقوق بشر ۲۶۷

بند ۱. ترکیب دادگاه ۲۶۷

بند ۲. کمیسیون اروپایی حقوق بشر ۲۶۸

فصل دوم. سازمان‌های بین قاره‌ای ۲۷۰

قسمت ۱. سازمان کشورهای صادرکننده نفت (اوپک) ۲۷۱

بند ۱. تاریخچه - اهداف و اصول سازمان ۲۷۱

بند ۲. اعضاء اوپک ۲۷۶

قسمت ۲. ارکان اوپک ۲۷۷

بند ۱. کنفرانس ۲۷۷

بند ۲. هیئت عامل ۲۷۹

۲۸۱	بند ۳. دبیرخانه
۲۸۶	قسمت ۳. مجمع مشورتی و مقررات مالی و ارکان فرعی
۲۸۶	بند ۱. مجمع مشورتی و ارکان تخصصی و فرعی
۲۸۷	بند ۲. مقررات مالی
۲۸۸	بند ۳. ارکان وابسته
۲۹۰	قسمت ۲. سازمان همکاری اسلامی
۲۹۱	بند ۱. اهداف و اصول سازمان همکاری اسلامی
۲۹۲	بند ۲. ارکان کنفرانس اسلامی
۲۹۵	بند ۳. دبیرخانه و ارکان‌های تابعه
۲۹۷	بند ۴. ارکان فرعی دبیرخانه
۲۹۸	بند ۵. بودجه و شیوه عضویت در سازمان
۳۰۰	بند ۶. خروج از عضویت
۳۰۱	فصل سوم. سازمان‌های منطقه‌ای
۳۰۱	سازمان همکاری اقتصادی (اگو)
۳۰۱	بند ۱. تاریخچه و تأسیس
۳۰۳	بند ۲. اصول و مبانی اگو
۳۰۴	بند ۳. ارکان اگو
۳۰۸	بند ۴. عضویت در سازمان اگو
۳۱۰	منابع

مقدمه

بشر در سیر تکامل خود مراحل مختلفی را گذرانده است. مثلاً پس از این که مدت ها جنگ به عنوان یک عمل مشروع در روابط بین المللی محسوب می شد، تبدیل به یک عمل غیرقانونی و نامشروع گردید. نخستین همکاری های بین المللی در چارچوب تشکیلاتی نیز در همین موضوع صورت گرفت. پیمان های منطقه ای برای مقابله با تجاوز و حل و فصل اختلافات میان اعضا از آن جمله می باشند. با گسترش روابط میان کشورها و تحولاتی که جامعه جهانی یافت، همکاری های بین المللی ابعاد جدیدی یافتند، به تدریج در کنار پیمان های منطقه ای نظامی، پیمان های اقتصادی به وجود آمدند. سازمان های بین المللی نهادهایی هستند که در آنها این همکاری ها تنظیم می شوند، هر چه روابط میان کشورها گسترش بیشتری یافت و موضوعات جدید مطرح شدند سازمان های جدیدی نیز با اهداف مختلف به وجود آمدند به طوری که امروزه در تمام زمینه های فعالیت بشری به این سازمان ها برخورد می نماییم. بدین ترتیب، سازمان های بین المللی که تا قبل از جنگ جهانی دوم حضوری بسیار کم رنگ و حاشیه ای در روابط بین المللی داشتند. امروزه در کنار دولت ها تبدیل به فعالترین اشخاص حقوق بین الملل شده اند که به ایفای نقشی بسیار مهم در جهت حفظ صلح و ثبات در جامعه جهانی می پردازند. ولی علیرغم این واقعیت، ما درک درستی از آنها نداریم. واقعاً یک سازمان بین المللی چیست، چگونه متولد می شود و چگونه فعالیت دارد. هدف کتاب حاضر پاسخگویی به این سؤالات است. برای این منظور سعی شده تا با بررسی دقیق موضوع به بیان چگونگی تولد یک سازمان بین المللی بپردازیم یعنی ببینیم چگونه نقطه یک سازمان بین المللی بسته می شود و سازمان برای فعالیت از چه ابزاری استفاده می نماید. چگونه می تواند به مانند دولت ها دست به اعمالی زند که دارای آثار حقوقی می باشد.

پس از این‌که به بیان اصول حاکم بر کلیه سازمان‌های بین‌المللی پرداختیم به بررسی سازمان ملل و چگونگی فعالیت آن به عنوان نمونه‌ای شاخص از سازمان‌های بین‌المللی خواهیم پرداخت.

www.ketab.ir